

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 7(41) 2024

УДК 378.147

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-72-83](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-72-83)

Антипенко Надія Василівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Берестейський проспект, 37, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-4132-4709>

Дзевицька Лариса Сергіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін, Донецький державний університет внутрішніх справ, вул. Співдружності, 92А, м. Кривий Ріг, <https://orcid.org/0009-0002-3574-1661>

Клевака Леся Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», проспект Віталія Грицаєнка, 24, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

ФОРМУВАННЯ META SKILLS У СТУДЕНТІВ ЗВО: ВПЛИВ НА АКАДЕМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК

Анотація. Сучасні виклики, які постають перед суспільством, і вимоги ринку праці зумовлюють потребу у високому рівні якості підготовки майбутніх фахівців. В процесі навчання у закладах вищої освіти майбутні фахівці активно розвивають традиційні академічні навички, вважаючи, що це наближає їх до досягнення особистих та професійних цілей. Однак для успішної діяльності не менш важливі додаткові навички та здібності, зокрема такі як *meta skills*. Метою статті було проаналізувати особливості формування навичок *meta skills* у здобувачів вищої освіти в процесі навчання і визначити їх вплив на академічні результати та кар'єрний розвиток. В ході дослідження з'ясовано, що *meta skills* – це вищі когнітивні навички, які дозволяють ефективно вчитися, адаптуватися до змін, розв'язувати складні проблеми, працювати в команді, аналізувати інформацію і приймати обґрунтовані рішення. Було проаналізовано основні мета-навички, які є важливим на сучасному ринку праці (навчання, погляд на перспективу, дизайн-мислення, соціальний інтелект, стресостійкість). Сучасні заклади вищої освіти усвідомлюють важливість якісної підготовки конкурентоспроможних спеціалістів. Нові тенденції розвитку суспільства та відповідний попит на креативність і нестандартність у прийнятті рішень спонукають до впровадження інноваційних методів підготовки фахівців. Формування метанавичок у здобувачів вищої освіти можна забезпечити шляхом таких

підходів, як включення в навчальні плани спеціальних курсів, використання активних й інтерактивних методів навчання, формування сприятливого середовища, яке підтримуватиме соціальну та емоційну доброзичливість. Важливою складовою підготовки компетентного фахівця на сьогодні є робота з інформацією і, відповідно, розвинуте критичне мислення. Серед навчальних дисциплін, що відіграють ключову роль у розвитку критичного мислення, основна частина належить до дисциплін загальної підготовки, наприклад, таких як філософія, математика або історія. В цілому, сформовані *meta skills* значно підвищують шанси на успішне працевлаштування та кар'єрне зростання здобувачів вищої освіти. Роботодавці цінують такі якості, як критичне мислення, креативність, емоційний інтелект, здатність до навчання протягом всього життя, емпатія і толерантність. Важливо розробляти і впроваджувати різні навчальні методики та програми в освітній процес для відповідної підготовки здобувачів освіти до викликів сучасного ринку праці.

Ключові слова: емоційний інтелект, саморозвиток, навчання протягом життя, інноваційні підходи в освіті.

Antipenko Nadia Vasylivna Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Cybernetics, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, 37 Beresteysky Ave., Kyiv, [ehttps://orcid.org/0000-0003-4132-4709](https://orcid.org/0000-0003-4132-4709)

Dzevitska Larysa Serhiivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Humanities and Legal Disciplines, Donetsk State University of Internal Affairs, 92A Spivdrushnosti St., Kryvyi Rih, <https://orcid.org/0009-0002-3574-1661>

Klevaka Lesya Petrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 24 Vitaly Hrytsaenko Ave., Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-6924-8221>

FORMATION OF META SKILLS AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS: INFLUENCE ON ACADEMIC RESULTS AND CAREER DEVELOPMENT

Abstract. Modern societal challenges and labor market conditions dictate the need for high-quality training of future specialists in any field. In the process of studying in institutions of higher education, future specialists actively develop traditional academic skills, believing that this brings them closer to achieving personal and professional goals. However, additional skills and abilities, in particular meta skills, are no less important for successful activity. The purpose of

the article was to analyze the peculiarities of the formation of these skills in students of higher education in the process of education and to determine their impact on academic results and career development. In the course of the study, it was found that meta skills are higher cognitive skills that allow you to learn effectively, adapt to changes, solve complex problems, work in a team, analyze information and make informed decisions. The main metaskills that are important in the modern labor market (learning, perspective, design thinking, social intelligence, sustainability) were analyzed. Modern institutions of higher education are aware of the importance of quality training of competitive specialists. New trends in the development of society and the corresponding demand for creativity and non-standard decision-making encourage the introduction of innovative methods of training specialists. The formation of meta-skills in students of higher education can be ensured through such approaches as the inclusion of special courses in the curricula, the use of active and interactive learning methods, and the formation of a favorable environment that will support social and emotional goodwill. An important component of the training of a competent specialist today is working with information and, accordingly, developed critical thinking. Among the academic disciplines that play a key role in the development of critical thinking, the main part belongs to the disciplines of general training, for example, such as philosophy, mathematics or history. In general, the formed meta skills significantly increase the chances of successful employment and career growth of higher education graduates. Employers value such qualities as critical thinking, creativity, emotional intelligence, lifelong learning, empathy and tolerance. It is important to develop and implement various educational methods and programs in the educational process for the appropriate preparation of education seekers for the challenges of the modern labor market.

Keywords: emotional intelligence, self-development, lifelong learning, innovative approaches in education.

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО) нині є особливо важливим питанням, оскільки після закінчення навчання перед випускником постає необхідність знайти своє місце у професійному середовищі, визначити свій подальший професійний розвиток і напрямок розвитку кар'єри. Підготовка майбутніх фахівців до реалізації власної професійної траєкторії є особливо важливою в умовах високої конкуренції на ринку праці. Одним із ключових факторів успішної професійної кар'єри є формування їхньої готовності до її здійснення в процесі здобуття освіти та розвиток всіх необхідних навичок.

У часи невизначеності та швидких змін стають популярними так звані *meta skills* – навички, які впливають на кожну сферу життя та допомагають ефективно засвоювати нові вміння. Для молодого покоління формування *meta skills* є особливо важливим, оскільки саме ці навички сприяють швидкій адаптації до постійно змінюваних умов, підвищують здатність до навчання і саморозвитку, а також забезпечують успішну інтеграцію у професійне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки концепція «*meta skills*» є відносно новою в науковому середовищі, формування та роль цих навичок у сучасному світі було досліджено в небагатьох працях. Так, наприклад, Л. Мандро у своїй статті дослідила необхідність розвитку таких навичок, як «*hard skills*» («тверді», «важкі навички»), «*soft skills*» («м'які навички») та «*meta skills*» («тонкі навичок», «навички, які знаходяться поза межами») для підвищення конкурентоспроможності сучасного фахівця [3]. М. Чикалова проаналізувала шляхи формування у здобувачів вищої освіти *soft-* та *meta-skills* для подальшої ефективної роботи та кар'єрного зростання [6]. Т. Рудюк наголосила на тому, що розвиток усвідомленості, емпатії, неупередженості, гнучкості, креативності, інтегрального і критичного мислення, толерантності в майбутніх фахівців сприятиме ефективному здійсненню їх професійної діяльності в будь-якій галузі. До того ж, це забезпечить повноцінну особистісну та професійну самореалізацію [5]. Л. Баркас та ін. дослідили роль метанавичок у розвитку працевлаштування здобувачів вищої освіти у галузі маркетингу [9]. У свою чергу, Л. Ніколаєв та Д. Чижма дослідили роль тренінгових технологій у розвитку емоційного інтелекту як одного із основних компонентів метанавичок сучасної особистості. Автори з'ясували, що найбільш продуктивними методами розвитку цієї навички є базові методичні прийоми соціально-психологічного тренінгу, а саме групові дискусії, рольові ігри та різні варіанти арт-терапії [4]. Загалом, огляд наукових праць показав, що питання формування *meta skills* у сучасних здобувачів освіти та вплив цих навичок на їх академічну успішність не є розкритим повністю.

Мета статті – проаналізувати вплив *meta skills* на академічні результати і кар'єрний розвиток сучасних здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Поняття «*meta skills*» є відносно новим у науковій літературі, проте деякі характеристики вже є визначеними:

- *meta skills* – це здатність до самоспостереження для подальшого розвитку, навчання, мислення і розуміння (когнітивних) можливостей особистості;
- *meta skills* – це навички вищого рівня, які використовуються в різних сферах життєдіяльності і навчальних дисциплінах, що сприяють вдосконаленню або накопиченню *hard skills* шляхом створення метанавичок у межах однієї або кількох інших *hard skills*;
- *meta skills* – це надпрофесійні, міжпредметні навички, що виходять за межі звичного способу мислення, сприйняття людиною навколишнього світу і самої себе [7].

Концептуалізація метанавичок як навичок вищого порядку в зарубіжній психології розпочалася на межі ХХ і ХХІ століть, хоча поодинокі згадки про них траплялися ще з 1970-х років. Підвищений інтерес до вивчення їх ролі в житті особистості почав спостерігатися лише на початку 2010-х років та під

час пандемії COVID-19. На сьогоднішній день увага дослідників до метанавичок зумовлена тим, що дискусії щодо їх сутності вийшли за рамки наукових кіл і фахівців з ринку праці, та почали публічно обговорювати їх значення в контексті освіти протягом всього життя та пошуку відповідей на антропологічні виклики цифрової епохи [2, с. 146].

Іншими словами, *meta skills* є постійною здатністю людини розвивати необхідні навички. Серед основних можна виділити пошук мети і слідування їй, емоційний інтелект (EQ), мотивацію, сміливість під час прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, здатність до навчання, працездатність, перспективне мислення, вміння слухати, емпатію, готовність до викликів, високу швидкість обробки інформації, та вміння здобувати прихильність оточуючих [8].

До основних *meta-skills*, які є важливим у сучасному світі, належать наступні навички (табл. 1):

Таблиця 1

Основні meta-skills, які є важливим у сучасному світі

Навичка	Характеристика
Навчання	Це найголовніше вміння, потрібне будь-якому сучасному працівнику. Навчання має бути цікавим і приносити задоволення, тому потрібно, щоб кожен фахівець мав змогу обирати курси, які допомагатимуть йому розвиватися в певній сфері або освоювати суміжну, проте цікаву для нього професію.
Погляд на перспективу	Ця метанавичка дозволяє уявити результат роботи, коли його ще немає. Сучасний фахівець повинен вміти дивитися на світ очима кінцевого споживача. Наприклад, якщо це менеджер з продажу, то він повинен бачити товар очима клієнта. Це вміння допоможе передбачати реакцію клієнтів, колег і керівників на певні дії.
Дизайн-мислення	Це генеративний підхід до розв'язання проблем. Ця навичка пов'язана зі створенням унікальних рішень і продуктів, яких раніше не існувало.
Соціальний інтелект	Це вміння міжособистісного спілкування, здатність робити висновки не лише на основі свідомих рішень, а й просуватись глибше. Соціальний інтелект допоможе краще працювати в команді, особливо при онлайн-взаємодії, і швидше знаходити правильні рішення без великих розумових та часових затрат.
Стійкість	Багато команд зазнають провалу через те, що здаються після перших невдач. Але в кризові часи важливо мислити інакше – бути стійким.

Джерело: удосконалено авторами на основі аналізу джерела [10].

Соціальний інтелект спрямований на ефективну адаптацію особистості в суспільстві, дозволяє виявляти закономірності соціальних взаємин, знаходити нових друзів і відкриває нові можливості для кар'єрного розвитку.

Результати дослідження, проведеного серед здобувачів освіти одного із ЗВО України, підтверджують, що соціальний інтелект має прямий вплив на прагнення до самовдосконалення та саморозвитку [2]. Спостереження за здобувачами вищої освіти під час практичних занять, участі в тренінгах і відкритих лекціях дозволяють зробити висновки про важливість соціального інтелекту для формування майбутніх фахівців, зокрема керівників і маркетологів. Здобувачі освіти з високим рівнем соціалізації, інформованості про сучасні тренди і з широким загальним культурним рівнем демонструють вищу активність у дискусіях, ефективно вирішують практичні завдання, виражають свої думки, ставлять запитання та активно використовують свій життєвий досвід [9].

Здатність до креативного мислення виявляється в умінні фахівця впроваджувати нові ідеї і шукати інноваційні рішення соціальних проблем на основі об'єктивного аналізу інформації. Це вимагає усвідомлення всіх викликів і ретельного розгляду всіх аспектів без піддачі будь-яким емоціям. Такий підхід сприяє генерації ідей, ідентифікації можливих перешкод і ефективного втіленню планів у життя. Для досягнення оптимальних результатів важливим є механізм об'єктивного спостереження, контролю і виправлень у плануванні та виконанні [3, с. 34]. Важливим етапом у формуванні креативного мислення є вища школа. Творчо працюють ті фахівці, які вже зі студентських років були спрямовані на професійну самореалізацію, творчу діяльність у майбутньому і можливості отримання визнання в суспільстві. Важливими чинниками розвитку творчого мислення здобувачів вищої освіти є всі аспекти їхньої діяльності: навчальна, науково-дослідна, трудова, суспільна, культурна, спортивна тощо. Проте найбільший вплив на професійне зростання майбутніх спеціалістів мають саме науково-дослідна і навчальна діяльність.

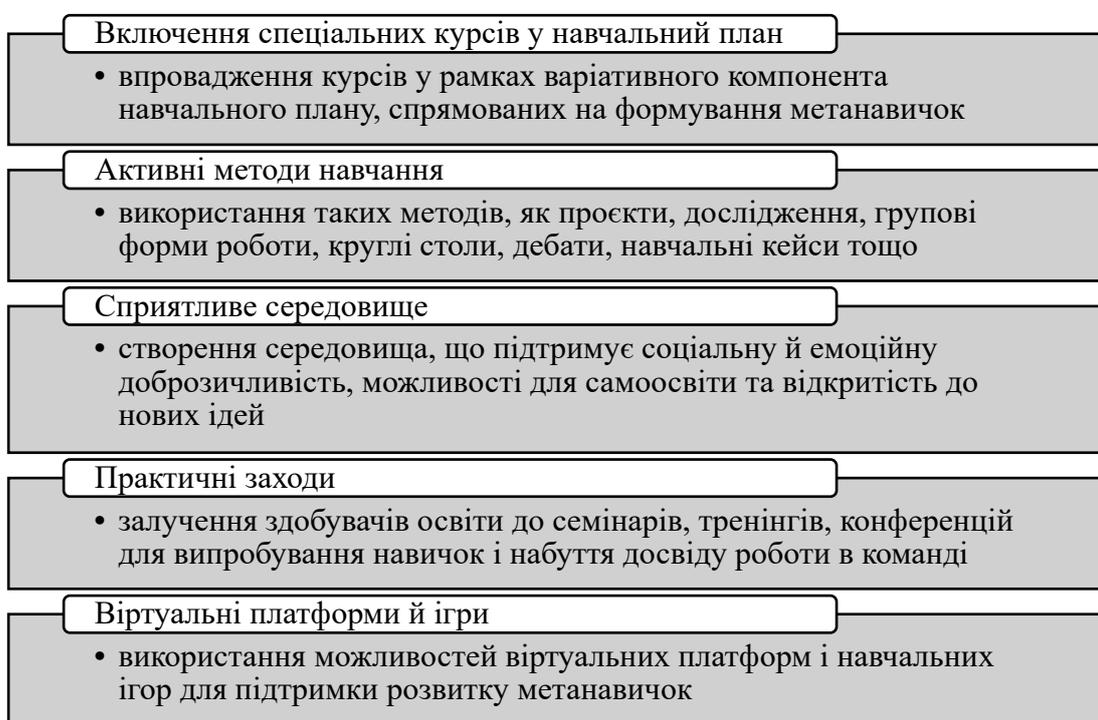
Важливу роль у формуванні креативного мислення здобувачів вищої освіти відіграє активне керівництво викладача цим процесом. Відповідно до цієї умови зростають вимоги до професіоналізму викладачів, а якість творчої взаємодії здобувачів освіти із викладачами залежить від їхнього професійного рівня і розвиненого творчого потенціалу. Сучасне молоде покоління потребує педагогів нового типу – інтелектуально розвинених та творчих особистостей, які володіють глибокими знаннями у своїй галузі, орієнтовані на передові інновації і прогрес. Вони також володіють комплексом метанавичок, які є гарантом успішного використання власного досвіду в освітньо-виховному процесі [5, с. 174].

Сучасні заклади вищої освіти усвідомлюють важливість якісної підготовки конкурентоспроможних фахівців. Нові тенденції розвитку суспільства і відповідний попит на креативність та нестандартність у прийнятті рішень спонукають до впровадження інноваційних методів підготовки. Чим більше навичок та знань здобуде студент під час навчання,

тим успішніше він виконуватиме свої професійні обов'язки і досягатиме кар'єрного зростання.

Умови воєнного стану ставлять перед системою вищої освіти в Україні виклики, що потребують новаторських підходів. Сучасні методики дистанційного навчання, які застосовуються у закладах вищої освіти, стають ключовим інструментом для забезпечення сталого освітнього процесу в цих непередбачуваних обставинах. Під час дистанційного навчання взаємодія між викладачем і здобувачами освіти відбувається через різноманітні канали передачі та отримання інформації, такі як електронна пошта, дистанційні курси, освітні платформи в Інтернеті, різноманітні медіаресурси тощо. Дистанційне навчання забезпечує доступність, ефективність, гнучкість та економічну ефективність, дозволяючи здобувачам вищої освіти вчитися в зручний для них час, що особливо актуально в умовах воєнного часу. Використання інформаційних технологій у дистанційному навчанні дозволяє викладачам застосовувати різноманітні інноваційні методи, що сприяють ефективному розвитку метанавичок у майбутніх фахівців.

Формування метанавичок у здобувачів вищої освіти можна забезпечити шляхом використання наступних підходів (рис. 1):

*Рис. 1. Підходи формування meta-skills у здобувачів вищої освіти
 Джерело: власна розробка авторів.*

В процесі співпраці між учасниками освітнього процесу виникає індивідуальний педагогічний шлях, що включає методи опрацювання навчального матеріалу і способи презентації результатів навчальної діяльності. Вибір

педагогічних методів повинен враховувати принципи альтернативності, обумовленості, комфортності і самостійності. У контексті дистанційного навчання потенціал інтернет-ресурсів розширює можливості для їх використання в освітніх завданнях індивідуальної освітньої траєкторії, що сприяє формуванню метанавичок. Умови дистанційного навчання сприяють збалансованому впливу персонального середовища й освітнього інтернет-простору на розвиток особистості майбутніх фахівців.

Інтерактивні вправи, віртуальні платформи й ігри стимулюють здобувачів вищої освіти до активної участі на заняттях та роботи з навчальним матеріалом. Наприклад, інтерактивні завдання і вправи дозволяють здобувачам освіти відповідати на запитання, розв'язувати завдання та взаємодіяти з викладачем та іншими здобувачами в реальному часі. Такий підхід стимулює активність та зацікавленість у навчанні, що своєю чергою сприяє покращенню формуванню метанавичок. До того ж, упровадження інтерактивних технологій в освітній процес дозволяє майбутнім фахівцям практикувати комунікативні навички, вдосконалювати критичне та проблемне мислення, а також сприяє розвитку творчих здібностей. Наприклад, під час розв'язання інтерактивних завдань чи взаємодії з іншими здобувачами освіти у віртуальних обговореннях, майбутні фахівці отримують можливість висловлювати свої думки та аргументувати погляди, що поліпшує їхні комунікативні навички.

Більш успішному досягненню життєвих і професійних цілей сприяє розвиток у здобувачів вищої освіти емоційного інтелекту (EQ), що може відбуватися під час сюжетно-рольових ігор, різних видів арт-терапії, а також тренінгів [4]. Емоційний інтелект відіграє регулятивну функцію в стресових ситуаціях. Здобувачі з високим рівнем EQ зазвичай відчувають більший комфорт у своїх емоційних станах. В умовах воєнного стану в Україні емоційний інтелект сприяє командній роботі здобувачів вищої освіти, підтримці індивідуального розвитку кожного, вирішенню та, що найважливіше, запобіганню конфліктним ситуаціям, а також зниженню ризику емоційного вигорання викладачів.

Якість підготовки майбутніх фахівців визначається рівнем професіоналізму, емоційним інтелектом і емоційною готовністю до професійної діяльності, що забезпечує ефективне входження у активну діяльність.

Важливою складовою підготовки компетентного фахівця на сьогодні є робота з інформацією. Збір даних, визначення критеріїв достовірності, аналіз і статистична обробка – це навички, які необхідні здобувачам вищої освіти будь-якої спеціальності. Величезний обсяг інформації, доступний в інтернеті, вимагає вміння робити обґрунтовані висновки і розрізняти маніпуляції. Критичне мислення є тією метанавичкою, що сприяє здатності аналізувати інформацію, оцінювати аргументи та приймати обґрунтовані рішення, що є ключовими аспектами в особистому та професійному розвитку. Серед

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 7(41) 2024

навчальних дисциплін, що відіграють ключову роль у розвитку критичного мислення, основна частина належить до дисциплін загальної підготовки, таких як філософія, математика й історія. Тому в професійній підготовці майбутніх фахівців недопустимим є скорочення годин на вивчення дисциплін загального циклу, оскільки вони не лише надають знання для формування ключових інтегральних і загальних компетентностей, але й відіграють важливу роль у розвитку критичного мислення як складової інформаційної діяльності майбутнього фахівця та підвищення його конкурентоспроможності на ринку праці [1, с. 934].

Здобувач вищої освіти повинен першочергово звернути увагу на навички, які сприяють особистісному і професійному розвитку. До них належать такі метанавички, як:

- проблемне мислення,
- комунікаційні навички,
- адаптабельність і гнучкість,
- емпатія;
- креативність;
- толерантність [5].

Завдання закладів вищої освіти полягає в мотивації здобувачів до розвитку цих навичок, а також у скеруванні їх здібностей і потенціалу на досягнення успіху в майбутній професійній кар'єрі. Когнітивні і метакогнітивні інструменти для дослідження творчих методів розв'язання проблеми надає здобувачам вищої освіти педагогіка STEAM – підхід до освіти, що поєднує п'ять основних напрямів: науку (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering), мистецтво (Arts) та математику (Mathematics). Цей підхід акцентує на інтеграції цих дисциплін у навчальний процес з метою стимулювання творчого мислення, інноваційної діяльності та розвитку комплексних навичок здобувачів освіти. Це означає, що здобувачі вищої освіти не лише навчаються самостійно досліджувати і розв'язувати певні питання, а й розуміють власний пізнавальний процес та розвивають здатність аналізувати свою роботу. STEAM-освіта дозволяє створювати стимулююче навчальне середовище і активно залучати здобувачів вищої освіти до процесу навчання.

Сучасний напрямок у сфері освіти, відомий як «освіта протягом всього життя» є ще однією метанавичкою сучасного професіонала. Концепція навчання протягом усього життя виникла як відповідь на виклики, з якими зіткнулося людство в процесі переходу від індустріального суспільства до постіндустріального й інформаційного. На цьому шляху світова спільнота повинна була вирішити низку питань, пов'язаних із застарілими знаннями через постійні технологічні зміни, необхідністю рутинної роботи з великими обсягами інформації, зростанням ролі колективної взаємодії у робочому процесі та зменшенням значення індивідуальних зусиль у професійній

діяльності. Прагнення до самоосвіти і саморозвитку формується шляхом цілеспрямованого впливу на людей, які навчаються. Необхідною умовою для підвищення інтересу здобувачів освіти до неперервного самовмотивованого навчання є здатність проявляти розумову самостійність та ініціативність. Чим активнішими будуть методи навчання, тим ефективніше можна зацікавити здобувачів освіти. Основним способом досягнення постійного інтересу до навчання є використання завдань і питань, що стимулюють здобувачів вищої освіти до активного дослідження. Ключову роль у розвитку інтересу до навчання відіграє також створення різних проблемних ситуацій.

В цілому, формування *meta-skills* у здобувачів вищої освіти може бути досягнуто шляхом інтеграції навчальних практик і підходів в освітній процес. Відправною точкою для свободи вибору і надання всіх можливостей здійснювати дії по-іншому, іншим способом та за власним розсудом, є практичні заняття з фахових дисциплін. Саме на цих заняттях важливо розвивати в майбутніх фахівців креативне, логічне і стратегічне мислення. Перспектива входження України до міжнародних альянсів зумовлює потребу у вдосконаленні якості надання освітніх послуг, що передбачає адаптацію освітніх програм. Варто поєднувати інтерактивні методи навчання, наприклад, організацію практичних занять на активних підприємствах чи організаціях, із залученням міжнародних експертів у певній галузі через зручні та ефективні дистанційні платформи, які обираються кожним ЗВО індивідуально [6, с. 16].

Висновки. Підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої освіти є особливо важливим етапом, оскільки після закінчення навчання їм потрібно знайти своє місце у професійному середовищі і визначити напрямок кар'єрного розвитку. Загалом, академічні результати здобувачів вищої освіти можуть бути значно покращені завдяки розвитку таких навичок, як *meta-skills* (надпрофесійних, міжпредметних навичок), а саме критичного мислення, творчості, адаптивності і комунікаційних вмінь. Сформовані *meta-skills* сприяють швидкій адаптації до змін, підвищують здатність до навчання і саморозвитку, а також забезпечують успішну інтеграцію у професійне середовище. Ці навички не лише сприяють успішному виконанню певних навчальних завдань, але й сприяють підготовці здобувачів вищої освіти до викликів сучасного ринку праці, де від фахівців вимагається гнучкість і здатність швидко адаптуватися до змін у світі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш детальному вивченні особливостей формування *meta-skills* у здобувачів вищої освіти та визначенні найбільш ефективних методів і інструментів для цього процесу.

Література:

1. Габрусєва Н., Криськов А., Гумен Ю. Формування критичного мислення як складової інформаційної діяльності здобувачів освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 3 (31). С. 925–936. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/9812/9865> (дата звернення: 02.07.2024).

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 7(41) 2024

2. Доброносова Ю. Роль метанавичок у розкритті особистісного і професійного потенціалу сучасних педагогів. *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції*, (м. Глухів, 9 травня 2024 р.). Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. С. 146–148. URL: http://tpgnpu ho.ua/images/kafedra_TPO/2023-2024/konf_09-05-2024/Zbirnyk%20materialiv%20Tehno%20osv%20Hlukhiv%202024.pdf#page=146 (дата звернення: 02.07.2024).

3. Мандро Л. «Soft skills» та «meta skills» як основа фахового зростання соціальних працівників. *Наука і освіта*. 2022. № 3. С. 31–35. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-3-6> (дата звернення: 02.07.2024).

4. Ніколаєв Л. О., Чижма Д. М. Тренінгові технології у розвитку емоційного інтелекту як компоненту особистісної зрілості здобувачів вищої освіти. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. № 3. С. 34–40. URL: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/06> (дата звернення: 02.07.2024).

5. Рудюк Т. До проблеми формування метанавичок майбутніх учителів-філологів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Т. 177, № 21. С. 172–175. URL: <https://doi.org/10.58407/visnik.232128> (дата звернення: 02.07.2024).

6. Чикалова М. Формування Soft- та Meta-Skills у майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин при вивченні англійської мови у закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. Т. 2, № 4. С. 10–18. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230204.02> (дата звернення: 02.07.2024).

7. Amran M., Kutty F., Surat S. Creative problem-solving (CPS) skills among university students. *Creative Education*. 2019. No. 10. P. 3049–3058. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=96794> (дата звернення: 02.07.2024).

8. Woonyaprapun B. Development of manual for Selfawareness of undergraduate students. *The Journal of Applied Arts*. 2020. Vol. 13, no. 1. P. 74–85. URL: <http://dx.doi.org/10.14416/j.faa.2020.25.007> (дата звернення: 02.07.2024).

9. Marketing students' meta-skills and employability: between the lines of social capital in the context of the teaching excellence framework / L. A. Barkas et al. *Education + Training*. 2021. Vol. 63, no. 4. P. 545–561. URL: <https://doi.org/10.1108/et-04-2020-0102> (дата звернення: 02.07.2024).

10. Meta-skills: що це таке та як розвинути навички нової епохи. *budni: медіаплатформа про роботу та життя від robota.ua*. URL: <https://budni.robota.ua/career/meta-skills> (дата звернення : 02.07.2024).

References:

1. Habrusieva, N., Kryskov, A., & Humen, Yu. (2024). Formuvannia krytychnoho myslennia yak skladovoi informatsiinoi diialnosti zdobuvachiv osvity [The formation of critical thinking as a component of the information activity of education seekers]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, (3(31)), 925–936. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/9812/9865> [in Ukrainian].

2. Dobronosova, Yu. (2024). Rol metanavychok u rozkrytti osobystisnoho i profesiinoho potentsialu suchasnykh pedahohiv [The role of meta-skills in revealing the personal and professional potential of modern teachers]. *Tekhnolohichna i profesiina osvita: problemy i perspektyvy : materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Technological and professional education: problems and prospects: materials of the 4th International scientific and practical conference*, (pp. 146–148). Hlukhiv : Hlukhivskiyi NPU im. O. Dovzhenka. Retrieved from http://tpgnpu ho.ua/images/kafedra_TPO/2023-2024/konf_09-05-2024/Zbirnyk%20materialiv%20Tehno%20osv%20Hlukhiv%202024.pdf#page=146 [in Ukrainian].

3. Mandro, L. (2022). «Soft skills» та «meta skills» як основа fakhovoho zrostannia sotsialnykh pratsivnykiv [«Soft skills» and «meta skills» as the basis of professional growth of social workers]. *Nauka i osvita – Science and Education*, (3), 31–35. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-3-6> [in Ukrainian].

4. Nikolaiev, L. O., & Chyzhma, D. M. (2022). Treninhovi tekhnolohii u rozvytku emotsiinoho intelektu yak komponentu osobystisnoi zrilosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Training technologies in the development of emotional intelligence as a component of personal maturity of students of higher education]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho – Academic notes of TNU named after V. I. Vernadsky*, (3), 34–40. Retrieved from <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/06> [in Ukrainian].

5. Rudiuk, T. (2023). Do problemy formuvannia metanavychok maibutnikh uchyteliv-filolohiv [To the problem of formation of meta-skills of future philology teachers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka – Bulletin of the Chernihiv Collegium National University named after T.G. Shevchenko*, 177(21), 172–175. Retrieved from <https://doi.org/10.58407/visnik.232128> [in Ukrainian].

6. Chykalova, M. (2023). Formuvannia Soft- ta Meta-Skills u maibutnikh fakhivtsiv sfery mizhnarodnykh vidnosyn pry vyvchenni anhliiskoi movy u zakladakh vyshchoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia [Formation of Soft- and Meta-Skills in future specialists in the field of international relations when learning English in institutions of higher education in conditions of distance learning]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 4, 10–18. Retrieved from <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230204.02> [in Ukrainian].

7. Amran, M., Kutty, F., & Surat, S. (2019). Creative problem-solving (CPS) skills among university students. *Creative Education*, (10), 3049–3058. Retrieved from <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=96794>

8. Boonyaprapun, B. (2020). Development of manual for Selfawareness of undergraduate students. *The Journal of Applied Arts*, 13(1), 75–85. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.14416/j.faa.2020.25.007>

9. Barkas, L. A., Scott, J. M., Hadley, K., & Dixon-Todd, Y. (2021). Marketing students' meta-skills and employability: between the lines of social capital in the context of the teaching excellence framework. *Education + Training*, 63(4), 545–561. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/et-04-2020-0102>

10. Meta-skills: shcho tse take ta yak rozvynuty navychky novoi epokhy [Meta-skills: what they are and how to develop the skills of the new era]. *budni: mediaplatforma pro robotu ta zhyttia vid robotu.ua – budni: a media platform about work and life from robotu.ua*. Retrieved from <https://budni.robotu.ua/career/meta-skills> [in Ukrainian].